

A táboroztatásra való felkészítés és annak néhány gyakorlati problémája

„... a képzésben egy új iskola- és gyermekcentrikus, a pedagógus önismeretét szolgáló pedagógiának vagy pedagógiáknak kell megjeleníteni. A tanítói, tanári mesterségre, nevelői hivatásra történő felkészítést kell a középpontba állítani, amely nem nélkülözheti a szociológiai látásmódot, a pszichológiai felkészültséget, az erkölcsi érzékenységet és *a mindezeket cselekvéssé formáló pedagógiai tudást, kulturáltságot.*”(1) – írja Szövényi Zsolt a Pedagógusképzés és rendszerváltás c. cikkében (1).

A győri Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolán szakmailag igényes, komoly, a tanult ismereteket „cselekvéssé formáló pedagógiai” tevékenységet igénylő felkészítő munka folyt a gyerekek szüneti táboroztatásával kapcsolatban a rendszerváltásig. Önkéntes jelentkezés alapján szinte egész évfolyamokat sikerült megnyerni azokra a kezdetben brennbergi, majd zánkai nyári táborozásokra, melyek fő célja az volt, hogy a hallgatók felkészüljenek a tábori nevelőmunkára, a táborok szervezésével, előkészítésével, a programok összeállításával, levezetésével, értékelésével kapcsolatos teendőkre.

Tettük mindezeket úgy, hogy a Magyar Úttörők Szövetsége a főiskolai tanévkezdés előtt, – rendszerint szeptember hó elején – egyhetes főiskolai, egyetemi tábornak biztosított lehetőséget a csillebérci és a zánkai Úttörővárosban. Erre az időre rendszerint véget ért a gyermekkorosztály üdültetése, táboroztatása, s átadták az épületeket (nyári + téli tábori férőhelyek, sportpályák, könyvtárak, múzeumok, felszerelések, stadion stb., stb.) a leendő pedagógusok számára. A szövetség megtérítette a hallgatók utazási költségeit az adott főiskola és pl. Zánka között (vasút, 2. osztály), biztosította a hallgatók számára az ingyenes szállást és étkezést. Ezért „cserébe” a hallgatók saját altáborukon belül naponta megvalósíthatták azokat a programokat, melyeket a felsőbb évfolyamból az előző évi aktivitásukat figyelembe véve, a tábor értékelésekor eredményes munkájukkal kitűnt, megválasztott diákvezetők állítottak össze, tanári segítséggel.

A mi főiskolánk – volt hallgatóink visszajelzéseit figyelembe véve, azokat minden esetben komolyan értékelve – szakmai, pedagógiai szempontból egyaránt sok jól sikerült táborozást valósított meg. Éveken keresztül az első évfolyamot befejezett, a 2. évfolyamot elkezdő hallgatók 90-95%-a jelen volt önként a táborokban.

A napi saját „gyermekprogramok” megvalósítása után (reggeli torna, körletrendezés, akadályversenyek, kerékpár-, gyalogtúrák, kirándulások, sportversenyek, játék- és daltanulások, bábkészítés, „vízi-parádé”, KRESZ-versenyek, kerékpár ügyességi verseny stb.) az esti programok főiskolás jellegűek voltak. Naponta más-más főiskolai csapat vállalta fel az esti programok megszervezését, előzetes programegyeztetés alapján.

Nagyon szép főiskolás barátságok, kapcsolatok alakultak ki. A mi főiskolánk csapata éveken keresztül az egri főiskolások melletti nyári táborban helyezkedett el, s a két főiskola akkori diákjai felemelően szép, tartalmas, ugyanakkor humoros és vidám összejöveteleken, programokon segítettek egymást.

De csodálatosak voltak azok a búcsú tábortűzek is Zánkán, ahol a bajai tanítóképzősök vezetésével remek játékokat, dalokat tanultak a többi főiskola diákjai, ahol az egriek, nyíregyháziak, szombathelyiek, budapestiek, győriek szinte hajnalig csodálatos hangulatú dalokat énekeltek, gitárkísérettel, vagy a sportcsarnokban versenyeztek.

Miért volt ez jó? Azért, mert az előkészületek elindultak már február hónapban, a 2. félévben. Levetítettük azokat a filmeket, melyeket a táborozáskor készítettünk. Ezt látva és a hallgatók élményeit hallgatva a diákság zöme önként jelentkezett a nyári táborra. Minden hallgatói csoport megalakította a vezetőségét, megvitatták a diák táborvezetőség javasolt programját, ahhoz javaslatokat, ötleteket adtak stb. Tehát volt célunk, közös felelősségünk, hogy együtt olyan tábort szervezzünk, ahonnan jó érzéssel, remek hangulatban, szakmailag gyarapodva, a tanult elméleti ismeretek kipróbálásával, alkalmazásával térhettünk vissza minden évben.

- A hallgatók egymást alaposabban megismerhették, felfigyelhetek egymás olyan személyiségvonásaira, adottságaira, képességeire, melyekre a tanítási órákon nem lehetett.
- Mi, tanárok más oldalról is megismerhettük tanítványainkat.

Pl. felelősség – kötelességtudat, közügyesség, akaratő, munkához való hozzáállás, kitartás stb.

- Meghitt hangulatú beszélgetésekre nyílt lehetőség, ahol a diákok néha megtiszteltek bennünket egyéni gondjaikkal, problémáikkal, melyeket sosem tudtunk volna meg, ha nincs az a tábor.

Csodálatos emlékem az a fiú társaság, amely egész éjszaka kerékpárokat szerelt Zánkán (kb. 40 db-ot), azért, hogy másnap reggel a túra napján a nagyvázsonyi kerékpártúrára indulók biztonságos műszaki állapotban vehessék át a kerékpárokat. Ez az 5 fiú jelesre vizsgázott a munkához való hozzáállásból, segítőkészségből, felelősségtudatból.

- S nem utolsósorban olyan táborozáson vehettek részt, amelyet később, tanító korukban „mintaként” vihettek tarsolyukban.

A rendszerváltás után megszűnt ez a főiskolás táborozási lehetőség. Az ingyenesség, amely ugyan megtértült később, hisz a táborban részt vett hallgatóink zöme azóta is rendszeresen táboroztat – ha teheti. Megértették a táborozás értelmét, értékét a pihenés, a szabadidő értelmes eltöltése, a személyiség fejlesztése szempontjából.

Főiskolánk Diákjóléti Bizottságától kiírt pályázaton egy alkalommal az egyik hallgatói csoporttal 60 ezer forintot nyertünk, s elmentünk utoljára Zánkára táborozni. Ez a tábor – bár sikeres volt – hangulatában nem tudta nyújtani azt, amit az előző évek egyetemi – főiskolai közös táborai. Ennél a tábornál jó volt az, hogy mindössze 28 fővel mentünk, közösen összeállított programunk volt, melynek zömét szerencsénkre az altáborunkban már kb. egy hónapja ott tartózkodó csángó magyar kisiskolás gyerekek körében meg is tudtuk valósítani (mese, akadályverseny, sportverseny, rajzpályázat, játék- és daltanulás stb.).

Ez a közvetlen gyermekkapcsolat sok tapasztalatot biztosított számunkra nevelési, program-szervezési szempontból egyaránt. Sajnos, ez volt az utolsó lehetőségük arra, hogy főiskolásként közösen azért táborozzanak, hogy később mint tanítók eredményesen szervezzék és munkájukkal segítsék leendő tanítványaik nyári táborait.

Mára az általam fő vonalaiban leírt táborok lehetőségei megszűntek a főiskolai hallgatók számára. A sokszínű, de még alakulófélben lévő és gyakran „identitás-problémákkal küzdő” régi és új pedagógiai, módszertani kérdések lassan kikerültek a főiskolai tananyagból (esetleg speciális kollégium formában élnek). De tudva azt, hogy mily sokat jelenthet a gyerek életében egy jól sikerült, a szabadidőt értelmesen, hasznosan, jókedvvel eltöltött nyári (téli) táborozás, természetesen ott, ahol a nevelésmélet és az alkalmazott pedagógia órái feldolgozott témája lehetővé teszik, mindig gondot fordítottunk eddig (s reméljük, ezután is tehetjük ezt) a hallgatók felkészítésére.

Eddig még szakmai gyakorlatként, az alkalmazott pedagógiához kapcsoltnak kötelezővé tettük számunkra a nyári 2 hetes táborozási gyakorlatot. Hallgatóinknak maguknak kellett megkeresniük a táborozási lehetőségeket, bár az egyes iskolák is meg szoktak keresni bennünket ajánlataikkal. A győri Gyermek Házával évekre visszamenőlegesen jó kapcsolatunk alakult ki, hiszen az általuk szervezett Győrújbaráti Napközis Táborban nagyon sok főiskolai hallgatónk dolgozott már.

1995 nyarán az ország 179 táborában voltak hallgatóink, ahol a gyerekek felügyeletének ellátásától kezdve az egyes programok felelőseként alkalmazva, vagy egyéb speciális feladatokat ellátókként dolgozva (pl. DOWN-Alapítvány által szervezett tábor) teljesítették a 2 hetes gyakorlatot.

A 179 tábor megoszlása a következőképpen alakult:

- 122 – nyári napközis (szabadidős) tábor
- 30 – alkotótábor (kézműves, tánc, művészeti, színjátszó, jazz-balet)
- 6 – sporttábor (vízi, sakk, úszó, foci, horgász, jurta /lovass/ tábor)
- 4 – egyház által szervezett tábor
- 2 – cserkésztábor
- 6 – vándortábor
- 7 – különböző alapítványok által biztosított táborok (Soros - Alapítvány, DOWN Alapítvány, DROG- életmódtábor, Radnóti Irodalmi Társaság – nemzetközi anyanyelvi olvasótábor életmódtáborok a Balaton partján, pl. Győr. T. sz. Családsegítő Központ szervezésében, vagy Győr – Kórház – életmódtábor a kórházi dolgozók gyerekei számára, napközis jelleggel)
- 2 – magántábor stb. (Tőreki Károly vállalkozásában)

179 összesen

A rendszerváltozás előtt az úttörőtáborokban (az ország területén kb. 300 ilyen táborhely volt) évente csaknem 350-400 ezer gyerek élvezhette a táborozás örömeit szinte teljesen ingyen. Megkapta a szövetségtől az utazási igazolványt, ingyen kapott szállást és étkezést. A szülő a zsebpénzt biztosította gyermeke számára. Mára már mindez csak emlék! A nagy társadalmi átalakulásban a volt úttörőtábor is elérte a piacositás, a privatizálás, a „gyermekvárosaink” (Csillebérc, Zánka) leépülése, nem teszi már lehetővé a tömeges nyári vakációzást.

Az anyagi lehetőséggel küszködő falusi és városi önkormányzatok mára csak pár gyerek esetében felmerülő költségeit tudják átvállalni (a rossz anyagi körülmények közt élő tanulók esetében). A hallgatók által készített feljegyzésekből kitűnik, hogy a legkisebb anyagi hozzájárulást a különböző alapítványok pénzből finanszírozott, sajátos céllal szervezett táborokban kérték a résztvevőktől. Kb. napi átlag 100.- Ft. (Pl. Győr – Kórház – Életmód Tábor.)

Lényegesen drágábbak, napi 500.- Ft-tól 1.200 – 1.300.- Ft-ig terjedtek a szülők által fizetett hozzájárulások azokban a táborokban, ahol ún. speciálisabb programokkal is várták a gyerekeket.

1996 nyarán táboroztató hallgatóink beszámolója is azt tükrözi, hogy az arányok nem változtak meg számottevően a tábor típusok szerinti eloszlásban. Az előző évi és az ideai táborozás alkalmával a legtöbb hallgatónk a nyári napközis (szabadidős jellegű) táborokban dolgozott. Ezekre a táborokra főleg az jellemző, hogy egy- vagy kéthetes időtartamúak, és egy-egy önkormányzat vagy iskola szervezi a napközis ellátást igénylő gyerekek számára, térítési díj ellenében. Rendszerint „állótáborok”, s az egyes iskolák váltakozva vehetik igénybe szolgáltatásaikat. Ilyenek például a különböző balatoni táborhelyek (Balatonrendes, Balatonszepezd, Balatongyörök, Zamárdi, Fonyódliget stb.) vagy szűkebb hazánk, Győr győrújbaráti gyermektábor.

Ugyancsak kedveltek voltak az idén is a különböző „alkotótáborok”, ahol a valamilyen létrehozás, elkészítés a domináns tényező: (pl. kosárfonás, nemezelés, gyöngyfűzés, batikolás, tűzzománc stb.)

Egyre több a vándortábor, s ez öröndetes jelenség, mert a természet értékeinek megismerésére, védelmére, a hazaszeretet megalapozására, a nemzeti múlt értékeinek, emlékhelyeinek felkutatására, megtekintésére, az önállóság, a kitartás stb. fejlesztésére talán ez a táborfajta a legmegfelelőbb. Az is igaz, hogy az utazási és szállásköltségek nagyon megdrágítják ezt a táborformát. (Pl. a „Mecsek” nevű vándortábor 11.300.- Ft-ba kerül fejenként, s ebből csak 10.000.- Ft-ot kellett a gyerekeknek befizetni.)

Nevelési szempontból öröndetes tény, hogy szaporodnak az egyes környezetvédelmi, természetvédelmi táborok (Pl. Fehértó – madártábor, Mátra-Kékes - természetvédő vándortábor, Veszprémi Állatkert - lovastábor, Tüskevár - Hévízi Illyés Gyula Általános Iskola erdei sátorháza.)

A fehértői madártáborról így számolt be Farkas Adrienn főiskolai hallgató. Részlet a naplójából: „A Hanság e gyöngyszeme a Rábcától délre terül el Györsövényháza és a vele azonos nevű Fehértó községek között. 150 hektáros, fokozottan védett terület. ...A madárvárta ad helyet az 1977-től folyamatosan megrendezésre kerülő Hansági Ornitológiai és Természetvédelmi Kutatótábornak. A tábor 1 hónapos időtartama alatt 150-160 résztvevőt fogad, és többszáz látogatót, vendéget tájékoztat az itt folyó munkákról. ...a tábor jelentősége elsősorban a természetvédelmi szemlélet kialakításában és az élővilág megismerésével a természetvédelmi nevelésben nyilvánul meg. ...Kísérletként, idén először 5 hétre szerveztek tábort az eddigi 4 hét helyett. A „többlet” a kicsiké lett. Körülbelül 30 fő 9-12 éves gyermek élt a táborban ezen a héten. ...Gyermekek mindig is voltak a táborban, hiszen belőlük lettek, nőttek ki azok a felnőtt fiatalok, akik 10-15 éve visszajárva a magját alkotják a mai tábornak. Ezeknek az ős táborozóknak a tanítványa vagyok én is. ...Tapasztalatként mondhatom el, hogy ebben a táborban a gyerekek nagyon sok új ismeretet szerezhettek, játszva tanulhatták meg a fajok jelentőségét, a természetben lévő összefüggéseket, a természet szeretetének és védelmének fontosságát.”

Mint látható, az ilyen és ehhez hasonlóan jól szervezett, nevelési célkitűzéseiben a jövőre tekintő táborokban résztvevő gyerekek későbbi életükben - esetleg éppen pedagógusként - kamatoztatják és továbbítják a táborban szerzett tapasztalataikat, szemléletüket a felnövekvő nemzedéknek. Ezért sem közömbös számunkra, hogy hallgatóink eljutnak-e főiskolás éveik alatt is táborokba, vagy sem. Már mint felnőttek részt vehetnek-e a táborok szervezésében, programjaik megvalósításában, kipróbálhatják-e erejüket, személyiségük hatékonyságát, a gyermekekkel való kapcsolataikban, a pedagógus kollégákkal való együttműködésben.

A jelzések alapján szaporodóban vannak az egyes egyházak által szervezett táborok is. (Pl. evangélikus egyház zenei tábora - Várpalota, vagy a naszályi református egyház szervezte hittantábor.) Ezek a táborok az erkölcsi nevelés terén kívánnak eredményeket felmutatni, s ez jó dolog. Ugyancsak népszerűek a különböző „életmódtáborok”. Ezek szervezői között találunk kórházakat, különböző alapítványokat, családsegítő központokat. (Pl. a Petz Aladár Megyei Kórház Életmód Tábor, vagy a Családsegítő Központ „Suli-Buli” Tábor stb.) Ezekben a táborokban a játékok, a séták, a vidám szabadidős programok mellett foglalkoznak a testi-lelki és szociális egészség megőrzéséhez kapcsolható számos hasznos tudnivalóval is. (Pl. helyes táplálkozás, káros szenvedélyek elleni küzdelem problémái, a szabadidő értelmes eltöltése stb.)

Úgy tűnik, hogy az iskolák döntő többsége a rendszerváltás óta távol tartja magát a gyermekmozgalmaktól. Legalábbis a táboroztatási tapasztalatok ezt mutatják. A közel 200 hallgatóból csupán 2 hallgatónk volt cserkész táborban, de ők is a lakóterület cserkészcsapatához tartozóan vettek részt a táborban. Előfordultak olyan esetek, ahol a munkára jelentkező hallgató úgy vehetett részt a táborban, hogy fizetést nem kapott, neki pedig ki kellett fizetnie az utazást, a szállást és az étkezést is. Mert úgymond, ki fizesse azt ki a hallgató helyett? Önkormányzat nem, szülőkre áthárítani nem lehet, ha jön a hallgató, dolgozzon és fizessen. Szerencsére kevés ilyen hely volt, de meg kell említenünk elretentő példaként, nehogy ez a felfogás elterjedjen.

Hallgatóink döntő többsége komolyan veszi a nyári gyakorlat szerepét, készül a munkára, a tapasztalatok szerzésére. Ezért fontos, hogy kellemes érzésekkel, szakmailag, tartalmilag jó programú, a gyerekekkel gondosan, szeretettel foglalkozó, kifogástalan emberi magatartású felnőttek mellett végezhesék munkájukat, akiktől sokat tanulhatnak. Így kiegészíthető a főiskolai képzés e téren a „pedagógustársadalom” segítségével.

JEGYZETEK

Szövényi Zsolt: Pedagógusképzés és rendszerváltás, Módszertani Közlemények, 1991. 31/1.

Horváth Lajos: Gyermekszerveződéseink dilemmáiról, Módszertani Közlemények, 1991. 31/1.